

Nota del Traductor

Visat núm. 10
(octubre 2010)
per Ronald Puppo

El nostre objectiu ha estat traduir Verdaguer a l'anglès modern en versos rítmics i llegibles. La tria del metre i la rima en les traduccions varia, com en les obres originals, en funció de la forma i el contingut de cada poema. Per exemple, sent conseqüents amb el to èpic de *Canigó*, hem utilitzat el pentàmetre iàmbic combinat amb el trímetre a «La Maleïda» i el vers blanc a «Guisla».

Per altra banda, amb *Dos màrtirs de ma pàtria*, que té un ritme més ràpid, hem fet servir el tetràmetre per traduir els decasíl·labs femenins de Verdaguer; i a «Invenció de la Verge» hem combinat el pentàmetre amb el tetràmetre per tal d'aconseguir una fluïdesa narrativa natural. Pel que fa a «Los dos campanars», de to elegíac, i a la llarga exaltació de l'oda *A Barcelona* hem utilitzat el pentàmetre iàmbic amb rima (amb alguna variació mètrica) per traduir els decasíl·labs que empra Verdaguer en el primer poema, així com també per traduir els seus magistrals alexandrins de dotze síl·labes amb cesura femenina (és a dir, amb una setena síl·laba àtona que no es compta) en el segon. Verdaguer fa servir el mateix tipus d'alexandrins a «La Maleïda», amb rima *aabcc*, i amb mig alexandrí al final amb rima *b*:

Passaren anys, passaren centúries de centúries
abans que s'abrigassen de terra i de bosquíries
aqueixes ossamentes dels primitius gegants,
abans que tingués molta la penya, flors les prades,
abans que les arbredes tinguessen aucellades,
les aucellades cants.

En anglès els hem traduït utilitzant pentàmetres iàmbics (amb alguna variació) i un trímetre al final:

Years passed, centuries piled on centuries,
Before this bone-frame of primeval giants
Dressed itself in topsoil and timberland,

Before the crags grew moss, the meadows flowers,

Before the forests filled with thronging birds,

The thronging birds with song.

En aquesta traducció i en totes les altres es combinen la rima interna, la falsa, la parcial, l'al·literació, la rima assonant i altres elements rítmics per tal d'equilibrar i compensar els llocs on no sempre ha estat possible reproduir la rima externa catalana. (La tradició èpica i narrativa en la poesia anglesa tampoc no presenta sempre rima externa, com en el cas de Milton, Longfellow i Tennyson.)

Pel que fa a la poesia lírica de Verdaguer, hem emprat uns criteris similars. Els decasíl·labs femenins de «L'arpa» estan traduïts en tetràmetres iàmbics i trocaics; com que els hexasíl·labs de «La Rosa de Jericó» i els pentasíl·labs d'«Espines» són versos més curts, han estat traduïts amb concisió a dímetres anglesos; i el modern to irònic de «Captant», expressat per Verdaguer en octosíl·labs, en anglès troba una correspondència en estrofes amb alternança tetràmetre / trímetre, amb rima *ababcdcdee* i amb rodolins finals compostos per tetràmetres. Hem tingut en compte consideracions mètriques similars per als poemes *Roser de tot l'any*, *Sant Francesc* i *Flors del Calvari*, devots i intimistes però, això no obstant, sorprenentment moderns en el to; a «*Sum vermis*» la determinació desesperada de Verdaguer s'expressa a través del vers blanc, traduït en anglès per versos de diferent llargària per tal d'evocar els ritmes de la parla quotidiana. En els poemes més lírics «Vora la mar» i «Què és la poesia?» les versions angleses segueixen un cop més una mètrica i una rima fixades; i mentre que la mètrica en què predomina el vers blanc de «La Via Làctea» està traduïda a tetràmetres anglesos sense rima, les estrofes de cinc decasíl·labs amb un hexasíl·lab al quart vers de «La Lluna» troben el seu ritme equivalent en anglès en el tetràmetre i el dímetre, respectivament. Per últim, la balada formada per heptasíl·labs «A un rossinyol de Vallvidrera» s'ha traduït a l'anglès combinant el tetràmetre i el trímetre per tal de transmetre el lament profund del poeta amb la concisió i el ritme apropiats.

Hem inclòs els fragments de *L'Atlàntida* traduïts per William Bonaparte-Wyse, contemporani de Verdaguer, com a testimoni de l'impacte de gran abast que va tenir l'obra de l'autor a la seva època. Per la mateixa raó hem inclòs la traducció d'Antoinette Ogden del poema «Amor de mare» i la traducció de Deems Taylor i Kurt Schindler del poema «La mort de l'escolà».

No totes les consideracions han estat purament poètiques. També han entrat en joc qüestions lèxiques i lexicogràfiques. El camp de significacions del manlleu català «sardana» és més restringit en anglès (només fa referència a la dansa o a la seva música), mentre que el vers català *feien... la sardana*, del poema «L'arpa» transmet un significat més ampli: «s'agafaven les mans mentre jugaven». La paraula catalana «barretina», en el mateix poema, continua sent un exotisme per als lexicògrafs anglesos —malgrat la popularització que en va fer Salvador Dalí— i per això apareix en cursiva. La morfologia sovint també juga un paper en la traducció; per exemple, el mot català «aucell» forma un substantiu col·lectiu afegint el sufix *-ada* («aucellada»), traduït a *Dos màrtirs de ma pàtria* per *birdthrong* i a «La Maleïda» per *thronging birds*.

George Steiner una vegada va descriure la traducció com «un art exacte», el qual assoleix la màxima eficàcia quan «atorga a l'original *allò que ja hi era*». El repte creatiu del traductor consisteix a recrear l'obra —fora de l'univers simbòlic del qual prové— de tal manera que, després de totes les

remodelacions semàntiques, sintàctiques, retòriques i rítmiques, sigui vista un altre cop com el que és; només que ara es veu a través d'un prisma que refracta la seva llum i la dispersa en espectres llançats en noves direccions. Tenim l'esperança que a través d'aquestes traduccions, amb tota la seva refracció i dispersió textual, els lectors anglesos puguin entreveure molts arcs de sant Martí verdaguerians.

Traduït per Maria Bosom